

**ISTRA:
POSEBNOSTI I
OPĆEHRVATSKI
KONTEKST**

UZ TEMU

"Istarski" dvobroj časopisa *Društvena istraživanja* pojavljuje se pred čitateljstvom i svekolikim općinstvom kao *torzo* jednoga stanja – razapetog između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti – koji Istru, kao najzapadniju hrvatsku pokrajinu, kao multikulturno područje, kao zemlju osebujne povijesti i kulture, kao poluotok stoljetnih različitosti, akulturacijskih i asimilacijskih procesa, kao žrtvu političkih presija, nesporeduma i posezanja još od dalekoga *Ottocenta*, kada se zbio proces preobrazbe *pučke nepisane usmene i apolitične kulture* u "učenu", "pisanu" i "politiziranu" (sa svim pozitivnim i negativnim posljedicama), pokušava predstaviti u nekim njezinim fundamentalnim odrednicama.

Istarska je prošlost, naime, u svojoj *osebujnosti osebujna*, odnosno – uza sve spoznaje o kompleksnome *mozaiku* sveopćih hrvatskih pokrajinskih posebnosti – u mnogočemu *osebujnija* od ostalih hrvatskih *osebujnih* dijelova...

No, u dubinske slojeve istarskih posebnosti, često teško razumljive onima koji ne poznaju njezinu prošlost i "mentalne" posljedice koje je ona protegnula do našega doba, nije jednostavno prodrijeti, nije ih moguće iznijeti na svjetlo dana bez temeljitih i sveobuhvatnih znanstvenih istraživanja.

Istra se zove različitost! Neka na ovome mjestu bude dopušteno navesti parafrazu znamenitog izričaja povjesničara Luciena Febvrea – "Que la France se nomme diversité" – koju je kasnije preuzeo također znameniti *papa povijesnoga zanata* Fernand Braudel i upotrijebio je u naslovu prvoga poglavlja svoje trotomne knjige *L'identité de la France* (Éditions Arthaud-Flammarion, Paris, 1986).

Analogije su, međutim, uvijek u znaku dubioznoga upitnika, iako se u svojim unutarnjim značenjskim slojevima vrlo često pojavljuju kao neprijeporni temelji razmišljanjima ili domišljanjima o prošlosti i predviđanjima budućnosti. U tim je koordinatama i istarska različitost dio hrvatskih i europskih različitosti, ali i svojevrsna lokalna različitost.

Raznoliko koncipirani prilozi ovoga broja *Društvenih istraživanja* naoko, ali i stvarno(!) mozaično razbijeni i necjeloviti, ipak svjedoče upravo o tom istarskome *mozaičnom i razbijenom društvenom biću*, razapetom između konfliktne i nedovršene prošlosti, između sadašnjosti (opterećene konfliktima i nedovršenostima!)... sve do paradoksalnih sumnji, neizvjesnosti i nada kojima ova pokrajina kroči prema sutrašnjici.

Autori priloga pokušali su spoznati dramu istarske današnjice, a zatim u tekstovima utvrditi ne manje dramatični kontekst njezinih povijesnih dimenzija, njezine socio-kulturne odrednice, njezine jezične sastavnice, njezine gospodarske perspektive i projekcije prema budućnosti...

Petnaestak intelektualnih stručnih djelatnika, Istrana i ne-Istrana – koji razmišljaju o istarskome fenomenu iz različitih kutova i s "objektivnih" ili

"subjektivnih" stajališta, s povijesnom argumentacijom, sociološko-kulturološkim opservacijama, kvantitativnim pokazateljima ili prepričavanjem arhivskih dokumenata... – pokušalo je na stranicama koje slijede predstaviti dio istarskih realiteta, segmente njezine "tipičnosti" i njezine "osebnosti", njezine, paradoksalne, "kroatocentripetalne" ili "kroatocentrifugalne" silnice... Pokušaj je to da se istarski prostor odredi kao kulturni, gospodarski, povijesni, politički i jezični *zavičaj različitosti*, kao "zavičaj u domovini" ili čak kao "domovina u zavičaju", pa i "domovina u domovini" onih koji u bespućima prošlosti i konverzijama sadašnjosti traže svoj *povijesni identitet*.

Tekstovi koji slijede i nisu drugo doli pokušaj mozaičnoga sažetka, zbroj nedovršenih teza jedne istarske vizije, svojevrsno predbježno/prethodno priopćenje za buduću kompleksnu studiju zacrtanu pod znakovitim naslovom *Istarski Hrvati: između potisnutog identiteta i usporene integracije*, u puljskome Centru Instituta za primijenjena društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu.

Miroslav Bertoša